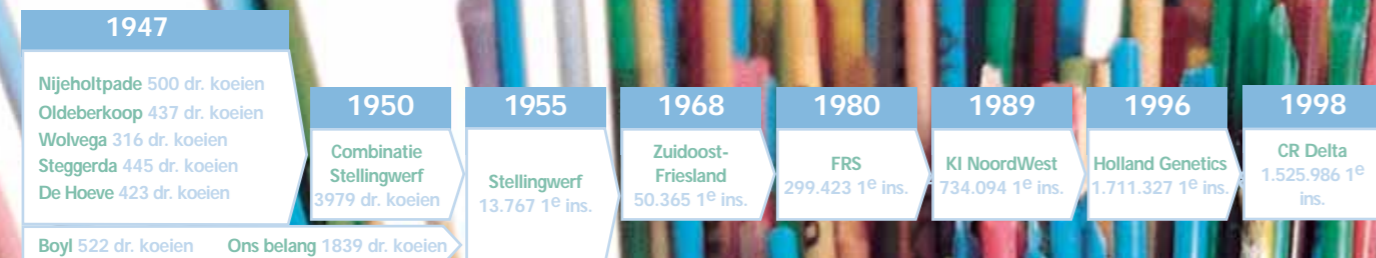

serie KI-stations: Stellingwerf Nijeholtpade

De 29 Friese KI-verenigingen werden vrijwel allemaal in het zuidoosten opgericht: daar woonden de 'kleine' boertjes.

Stellingwerf groeide al snel uit tot de grootste. Maar de topstieren kwamen vooral na uitwisseling en fusie met de burens.

van der Werff uit Cornjum als een zoon van Hein – ook de vader van Nico), die al sinds 1947 de topstier was bij Ons Belang in Boyl-Noordwolde. Bert vormde de belangrijkste hinderpaal voor een fusie, die in 1955 toch een feit werd. Hij werd meteen de meestgebruikte stier: in totaal werden meer dan 13.000 koeien van hem drachtig voor hij in 1960 als 15-jari-

KI-reputaties: Stef van Dieten

In 1948 werd de jonge dierenarts Stef van Dieten benoemd als directeur van de KI-vereniging De Kempen in Oerle, waar hij direct startte met sperma-onderzoek – vooral gericht op het gebruik van diepvries – terwijl hij een mechanische verwerking van de gegevens resoluut ter hand nam. De registratie van geboorteproblemen en de centrale opfok van MRJ-stiertjes stonden ook vroeg op zijn programma, niet alleen bij De Kempen, maar ook landelijk. Vlak voor zijn afscheid in 1981 hoorde hij tot de initiatiefnemers van ETH, de vereniging die embryotransplantatie ter hand zou nemen.

De groei maakte een rigoureuze uitbreiding van het station in 1958 noodzakelijk: het aantal boxen werd uitgebreid en voor de stallen kwam een modern kantoorgebouw. In een aparte stal werden drie boxen ingericht voor de beren van de varkensfokverenigingen, die een KI-proef op touw zetten. Maar tien jaar later, in 1968, bleek Friesland als varkensprovincie te klein voor een eigen KI-organisatie: de beren gingen naar het station van Heino in Overijssel.

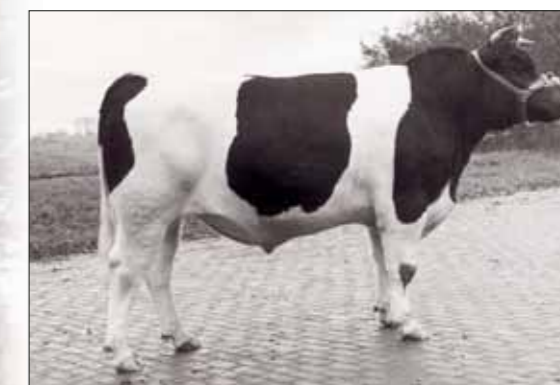
Sijbekarspel: in 1980 met de meeste fokpunten uitgerust van alle Friese fokstieren, toen de Friese KI in 1980 samen met het stamboek besloot tot de oprichting van het Fries Rundvee Syndicaat, het nieuwe FRS.

Trekkers en paarden

Enkele jaren eerder was de hele Friese KI-stierengemeenschap verenigd in het nieuwe station te Giekerk. In Nijeholtpade werd nog een laatste jaargang van de door de gezamenlijke Nederlandse KI in Amerika gekochte Holsteinstieren gestationeerd. 'Enorme dieren, vrijwel niet te hanteren', herinnert Willem de Vries zich. Hij is sinds 1969 inseminator en woont nog altijd in een van de woningen aan de Binnenweg. De rest van de gebouwen kwam terecht bij diverse bewoners, die voor hun paarden en oude trekkers over een zee van ruimte kunnen beschikken. De huidige burgemeester van Weststellingwerf zal niet meer als zijn collega Hendrik Huisman van 1958 getuigen van 'een fraai station' en van 'een der belangrijkste instellingen van de gemeente'.

Reimer Strikwerda

Boven: Nienke's Sikkema, beneden: Blitsaerd Stanley

Lichtelandse voorbeeldfunctie

KI-stieren (en -beren) boden Stellingwerfse boeren nieuwe kansen

Op de Friese klei zou het met de KI wel niet zo hard lopen, dacht men eind 1946 toen de 29 verenigingen zich onder aanvoering van landbouwconsulent Henk Witteveen verenigden in een provinciale bond. Hachelijke ondernemingen waren het vaak, afhankelijk van het goede humeur van de (ene) stier, de stierhouder en de inseminator. Die van Nijeholtpade verdiende 42 gulden per week, plus twee gulden fietsvergoeding.

De fusiegolf van 1950 had grote gevolgen. De nieuwe combinatie Stellingwerf kocht in Nijeholtpade het boerderijtje van Harm Houtman, waarin zes boxen, een klein kantoortje en een spoelkeuken werden aangebracht: 'eenvoudig, maar netjes'. Houtman werd stierenverzorger, Sipke Heida hoofdinseminator – beide mannen zouden decennialang actief blijven en de vereniging zien uitgroeien tot de grootste van de provincie. Hun eerste topstier was Nienke's Sikkema (via moeder Nienke 23 van Bennie Beekman uit Lekkum een halfbroer van de preferente Nico), die werd aangekocht na advies van commissaris Wouter Zwart. Van de dochters zei Zwart: 'Ze deden de harten van de boeren pimperen en hun beurzen zwellen.' Hetzelfde was ongetwijfeld het geval bij de telgen van de stier Bert (gefokt door Ytzen

ge definitief het hoofd boog. Dochters van beide stieren maakten indruk als melkkoeien op de lustrumkeuring, die in 1957 op de renbaan in Wolvega werd gehouden.

Te klein voor varkens

De groei zat er volop in bij KI Stellingwerf, zeker toen de nieuwe aankopen keuringsuccessen boekten. Amarilla Dubbel Diamant (uit de beste Anna-koeien van Ritske Velstra van Marssum) draafde elk jaar op tijdens de districtskeuring in Oldeberkoop en was in 1959 de meestgebruikte KI-stier in Friesland. Helaas, hij verlaagde de melkgift met liters per dag. Tijdens zijn befaamde 'praatje over de stieren' verdoezelde bestuurslid en later voorzitter van de aankoopcommissie Piet Gorte de minpunten zeker niet, de nieuwe aankopen introduceerde hij met een groot enthousiasme op de vergaderingen.

Nieuwe eenheden

Na enkele jaren van nauwe samenwerking en uitwisseling van de beste fokstieren besloten de verenigingen van Terwispel, Donkerbroek en Siegerswoude in 1968 tot een fusie met Stellingwerf. Waardevolle stieren hadden al een vertrouwde klank gekregen. Wytsturt Anna's Adema 66 (sterk ingeteeld op Anna's Adema en Adema Wytsturt in de stal van Auke Talsma in Wirdum) en Hoanster Pietje's Douwe (gefokt door Jan de Vries in Hoornsterzwaag) behoorden tot de Friese top toen de KI-bond de stieren op rij zette en sommige aanwees als aanbevolen stiervader. Dezelfde eervolle positie bleek weggelegd voor de 'gezamenlijk' en nu onder voorzitterschap van Germ Landman aangekochte Blitsaerd Stanley, een Keimpezoen uit stal Djo Brandsma-de Jong in Lekkum. Hij was zo ongeveer de laatste Friese allrounder en hij deed al geen dekdiens meer in Nijeholtpade. Daar werden de wachtstieren ingekwartierd, 's winters in de tot stallen omgebouwde boxen, 's zomers in groepjes los in de weide. Bij Zuidoost-Friesland gingen de Noord-Hollandse stieren goeddeels de dienst uitmaken. Onder hen de veelzijdig positief verervende Beukenhof 114 (Pan 41 van de Beukenhof x Pan 146) gefokt door Piet Bontekoning uit

Onder het station in 1956, rechts het complex tegenwoordig

